

Предговор

И РАЗУМ И ДУША У СЛУЖБИ НАУКЕ

Непоновљива стваралачка личност др Зорана Милошевића

„Учинити први корак, изрећи прву реч –
тога се људи највише плаше.”

Фјодор Михаилович Достојевски
руски класик

Љубитељи писане речи често имају потребу да сазнају ко је њихов аутор, каква личност је у питању, чиме се бави, како живи и, наравно, како изгледа. Реакција је потпуно људска, природна, на крају – иза сваког дела налази се његов стваралац.

Иза научног дела такође се налази стваралац – научник који је дане, месеце, чак и године, посветио одређеном проблему и тражио решење. Он се за тај посао школовао, прочитао хиљаде страница стручне литературе, постао биће које живи од науке и за науку. Напор његовог ума и душе даје резултате који ће, авај, више користити другима, него њему самом. Али прави човек од науке не хаје за личну корист, већ за добробит човечанства.

Такав је, драги читаоци, аутор ове изузетне књиге, Човек који себе несебично даје Науци и Човечанству. Дозволите да вам представим особу иза изузетне геополитичке мисли која се налази пред Вама, у случају да се до сада са њиме нисте сусретали.

Лик и дело

Зоран Милошевић (1959) изгледа као стари добри професор из наших најлепших школских сећања. Фигура Оца и Учитеља. Према свима љубазан, увек спреман да помогне, омиљен у друштву због своје искрености и правдољубивости.

Али и даље радознао и наиван као дете, што је, изгледа, предуслов за изградњу „научењака”,¹ али и пун љубави према свом јединственом српском народу, Отаџбини, и уопште – према људима.

А колико је одувек волео своју земљу и народ сведочи чињеница да је дипломирао на Војној академији копнене војске у Београду (1983) и године провео као официр ЈНА, вођен идејом одбране своје земље. Међутим, како је у њему жеља за научним радом сазрела, настављао је своје високо образовање на магистарским и докторским студијама. Магистрирао је на Факултету политичких знаности у Загребу (1987), а докторирао на Филозофском факултету у Српском (Источном) Сарајеву (2000).

Своју Отаџбину је бранио и носећи униформу и носећи дневник по школским ходницима, једнако ревносно, искрено и часно. Чете његових војника, као и „чете” ђака и студената могу да посведоче о томе.

Призив науке је био најснажнији и упорнији од свих других. Тако је професор Милошевић интензивно истраживао, писао, кретао се међу колегама, путовао. Осим своје Отаџбине одушевљавала га је историја и култура братске Русије, у којој је боравио много пута и учествовао на десетинама научних конференција, трибина, округлих столова.

Данас се Зоран Милошевић може похвалити (мада се он никада не хвали, истичући своју хришћанску скромност пре свега) са преко 1.000 објављених библиографских референци, међу којима се налазе бројне научне монографије, научни чланци, преводи и зборници научних радова које је приређивао. Колико је објавио преведених публицистичких текстова са руског језика – не може се ни избројати, а можемо само да нагађамо да је то

¹ Михајло Пупин је говорио о свом пореклу и поносно га истицао, отуда и оно „Идворски” као алтернативно презиме. О радозналости у личности научника и њиховој љубави према своме роду видети: Са пашњака до научењака / Михајло Пупин. – Нови Сад : Матица српска, 1929; На сличну тему такође и: Моји изуми – аутобиографски списи / Никола Тесла. – Београд : Академска књига, 2018.

заиста позамашан број (углавном за различите сајтове). Уз то, годинама је писао за познати недељник „Печат”. Учествовао је у пројекту „Демократски и национални капацитети политичких институција Србије у процесу међународних интеграција” (179009), који је финансирало Министарство просвете и науке Републике Србије. Објављивао је радове у Србији, Русији, Белорусији, Словенији, Хрватској, БиХ, Казахстану, Канади, Ирану и Ираку.

Од 2001. године ради на Институту за политичке студије у Београду, у статусу научног саветника. Од почетка је био у самом руководилачком врху Института, као члан и председник Научног већа, члан Управног одбора, а потом и вршилац дужности директора (31. децембар 2022. – 30. мај 2023.), па заменик директора (од 1. јуна 2023.). Оснивач је Библиотеке Института за политичке студије (19. јануар 2023.) и дародавац свог Легата истој на Дан оснивања.

Да га научно-стваралачки жар не напушта, видимо по његовим научним монографијама чији је аутор и вредних зборника радова чији је приређивач у последње две године: „Терористи или жртве Запада – муслиманско питање у Европској унији”, на арапском језику, у Ирану²; „Геополитика – поглед са Балкана, 1. део” на руском језику у Петербургу и Москви³; зборник са конференције „Историја као инструмент геополитике”⁴; зборник са конференције „Европа и Дунав”⁵,

² Видети: اسم الكتاب: المسلمون إرهابيون أم ضحايا الغرب؟ المعضلة الإسلامية في الاتحاد الأوروبي ١٩٥٠ تأليف: د. زوران ميلوشيفيتش ترجمة: د. جعفر عبد المهدي صاحبمؤسسة ابجد للترجمة والنشر 6-58-676-9922-978 والتوزيع: ISBN

³ *Геополитика*. Взгляд с Балкан. Часть 1 / Зоран Милошевич ; составитель Даяна Лазаревич ; рецензии Кирилл Шевченко, Виктор Мищенко. – Санкт Петербург : Арт-Экспресс, ЛИТО Свежий взгляд (Санкт Петербург – Москва – Минск – Белград), 2023.–284 с. – ISBN 978-5-4391-0851-0.

⁴ *Историја као инструмент геополитике* : зборник радова са међународне научне конференције одржане у Београду 14–15. марта 2022. године / приредио Зоран Милошевић. – Београд : Институт за политичке студије, 2022.

⁵ *Европа и Дунав* : Дунав у геополитичким стратегијама европских држава : зборник радова са међународне научне конференције одржане 26 – 27. јуна

„Геополитика – поглед са Балкана, 2. део” на руском језику у Минску, коју је превео чувени слависта и србиста проф. др Иван Чарота са својим студентима на Филолошком факултету у Минску.⁶

Област у којој је, према нашем мишљењу, Милошевић дао значајан допринос је истраживање Уније тј. политике Римокатоличке цркве према православнима, којом се није мењао само идентитет поунијаћених.⁷ Ово питање је посебно важно, јер је Ватикан успевао да преко бројних унија отме значајан број православних верника и формира нове народе и државе (социјалним инжењерингом), по правилу србофобичне, русофобичне и православофобичне, а да ни једна православна држава до дана данашњег није урадила ни попис унија ни штете од њих. Насупрот, када је унија постале препозната као зло, Ватикан је преименовао ту политику у екуменизам.

2023. године у Београду / приредили Зоран Милошевић, Миша Стојадиновић. – Београд : Институт за политичке студије, 2023.

⁶ *Геополитика*. Взгляд с Балкан. Часть 2 / Зоран Милошевич ; Перевод с сербског Ивана А. Чароты и студентов-сербистов ; рецензии Кирилл Шевченко, Виктор Мищенко. – Минск : Белпринт, 2023.–208 с. – ISBN 978-985-459-635-8.

⁷ Овде је интересантна прича у вези са зборником „Рим не мирује – о старим и новим покушајима Римокатоличке цркве да потчини православне”, а који је приредио са протојерејем Момиром Васиљевићем, тада замеником митрополита Николаја (Дабробосанска митрополија). Књига се нашла у црквама митрополије, али прве недеље из Сарајева су дошли римокатолички богослови, који имају задатак да прате збивања у православним црквама. Купили су примерак и однели кардиналу (Винку Пуљићу). После тога су добили задатак да откупе све књиге, како не би дошле до читалаца. Поступак се поновио три пута (јер је књига доштампавана). После тога уследило је писмо кардинала митрополиту у коме се обрушио на његовог заменика... Милошевић после тога пише чланак о обавештајној служби Ватикана, који објављује и на руском језику. Види: О Разведывательной службе (Sodalitium rianum) Святого Престола / Зоран Милошевич // Государство, Церковь, право – Конституционно-правовые и богословские проблемы, Материалы VIII Международной конференции, посвященной 1000-летию русского монашества на Святой Горе Афон. – Москва : Международная славянская академия наук, 2016. – с. 230–237.

Такође, на основу уније у Ердељу (Трансилванији) формирана је румунска нација и држава, на тему које је Милошевић, такође, дао значајан допринос.⁸

Ипак, зборник радова пред вама је нешто другачији – по својим материјалима он обједињује и заокружује горенаведене књиге-претходнице. Чак је и наслов тако обједињујући: „Светост – Култура – Геополитика”, усудићемо се да кажемо – научно „свето тројство” код Зорана Милошевића, које „води ка Спасењу”. Покушаћемо да одгонетнемо ово „тројство” и какво је то Спасење и коме намењено, шта је то што нам аутор скривено поручује.

Светост

Појам „светости” је детерминишући када је у питању изградња српске културе и традиције, уопште – изградња српског националног идентитета. О идентитету не можемо говорити без Православља, мада то „савремени научници” често заборављају, те се из њихових научних радова може закључити да нас је свашта и свако обликовао, осим ове најважније ставке. Да узмемо у обзир и карактеристичан правац (да не кажемо – виши ниво) Православља, а то је Светосавље⁹, које је у великој мери дефинисало поглед на свет и живот православних Срба.

И тако смо дошли до неизоставног за Православље – појма светости, на којем инсистира и професор Милошевић, почевши од поменутог првог српског учитеља и просветитеља и

⁸ Види: Зоран Милошевич, Румынизм, Молдавия и Сербия, Румынский экспансионизм вчера и сегодня, Материалы Международной научно-практической конференции „100-летие аннексии Бессарабии Румынией”. – Тирасполь : Институт социально-политических исследований и регионального развития, 2018. – с. 41–50. Зоран Милошевић, Црквена унија у ердељском (трансилванијском) Београду 1700. године и изградња румунске државе и народа, Православље и идентитет православних народа, Институт за политичке студије, Београд, 2019. – стр. 227–254. Зоран Милошевич, Румыния и разделение южных и восточных славян, Исторические связи России и Себии, Институт политических исследований, Общественная организация „Славяносербия”, Белград, 2019. – с. 262–290.

⁹ Више о томе погледати: Светосавље као философија живота / Свети Јустин Поповић. – Ниш : Центар за црквене студије, 2021.

Архиепископа – Светог Саве (Растка Немањића).¹⁰ Светитељи су и Савин отац и наредних неколико генерација Немањића, који су подизали цркве, манастире, бранили Свету Гору и Манастир Хиландар од освајача и пљачкаша¹¹, али и радили на подизању писмености међу српским народом.

Светитељем је проглашен и кнез Лазар, чиме се наставља низ светих српских владара, а његова одлука у избору „Царства Небеског” пре него „Царства Земаљског” у највећој мери је утицала на поимање мученичке и светитељске државе Срба, коју ипак „Бог воли”. Отуда и изреке: „Бог чува Србе” и „Срби су народ Небески”.¹²

Вера у Бога и светитеље је водила српски народ кроз бројна искушења, ратне и окупацијске прилике, страдања (личног и колективног карактера), да би их довела ту, где јесу сада. Можда нисмо материјално богат народ, нити је наша земља велика, али ми смо – преживели, опстали, одржали се пред налетима много моћнијих од нас.

Ипак, треба рећи да је светост у интерпретацији Милошевића заправо преузета из традиционалног православног богословља и Предања. Наиме, логика Православља је заснована на филозофији исихазма – молитвеном тиховању, које води ка Господу и мења човека у правцу чињења добрих дела и подвига. Другим речима: ко усвоји Православље, тежи да током живота постане свети.

Примера је много, а у зборнику „Светост – култура – геополитика” професор Милошевић, између осталог, сагледава

¹⁰ О значају Светог Саве, али и других Немањића на развој српског националног идентитета видети: Оглед о српском идентитету : распознавање изворишта српског идентитета у древној историји / Сања Шуљагић. – Београд : Институт за политичке студије, 2020.

¹¹ У околини Манастира Хиландара до данашњег дана се налазе Кула краља Милутина и Кула цара Душана, које су биле упоришта тадашњих српских војника-најамника, који су бранили блага Хиландара, па и целе Свете Горе.

¹² Више о томе погледати: Царство небеско у православном предању / Артемије Радосављевић // Теолошки погледи : двомесечни верско научни часопис. – ISSN 0497-2597 (Год. 16, бр. 1/2, 1984, стр. 137-151).

појмове „Свете Русије” и „Небеске Србије” кроз истакнуте теолошке мислиоце. Иако се руском схватању „херојства” и „преживљавања” супротстављају српско „мучеништво” и „погибија за земљу и веру”, једна ствар им је заједничка – схватање своје Отаџбине као нечег узвишеног и светог, за које се једнако и живи и гине.¹³

Појму светости Милошевић је посветио велику пажњу у свом научном истраживању и стварању, што је изнедрило и тематски зборник на руском и српском језику: „Светост и идентитет”¹⁴ и „Светост и дух времена”, као и учешће на бројним конференцијама у Русији и Белорусији на исту тему.

Култура

Тако долазимо до следећег елемента Милошевићевог научног „светог тројства”, а то је култура. Нема народа без културе, његових обичаја, веровања, традиције и наслеђа. Народ који игнорише своју културну баштину, а прихвата туђу – нестаје, бива асимилован, утапа се у народ чију културу преузима на себе.

Нажалост, наш српски, отворени и дружељубиви народ то често заборавља. Пишемо латиницом, јер то је писмо које „свет разуме”. Издавачке куће штампају књиге на латиници, јер се оне „боље продају”, него на ћирилици. Убацујемо у свој речник енглеске речи, јер то је сада популарно. Гледамо холивудске филмове и серије који нам презентују разврат, инцест, порнографију, нарушавају моралне вредности на свим нивоима, оправдавају сатанизам и америчку агресију на Авганистан, Вијетнам, чак и – Југославију, а наш народ и нашу војску представљају као геноцидне, серијске силоватеље и умоболне манијаке.

¹³ О сличностима и разликама у поимању српског и руског јунаштва видети: Видици једног Белоруса – Белосрбина : есеји и студије / Иван А. Чарота ; [превела са белоруског Дајана Лазаревић]. – Београд : Институт за политичке студије, 2023.

¹⁴ Светост и идентитет : улога светаца и светости у формирању идентитета православних народа : тематски зборник / приредио Зоран Милошевић. – Београд : Институт за политичке студије, 2020.

Милошевић је посветио посебну пажњу српској култури кроз свој научни рад, а дотакао се и неправедности устаљеног појма „култура сећања” (наиме, не говоримо о индивидуалним сећањима, то је бесмислено), већ о много смисленијој „култури памћења”, јер она је колективна, трајнија и одређујућа за свест и идентитет једног народа. Горепоменућа слика нашег народа у западњачким филмовима резултат је бесомучне пропаганде, распривања мржње и оправдавање сопствених злодела. Отуда и зборник „Говор мржње и култура памћења”, чији је приређивач поново професор Милошевић.¹⁵

Да нагласимо да је Милошевић такође и члан Центра за културу памћења на Институту за политичке студије, што се логично надовезује на његова досадашња интересовања.¹⁶

Геополитика

За др Зорана Милошевића кажемо да је један од најпознатијих српских геополитичара, аутор великог броја научних радова на тему српске и светске геополитике. Аутор је и уџбеника „Геополитика”, који годинама користе студенти и проучаваоци политичких наука,¹⁷ а приређивач је још пар капиталних дела – зборника: „Небеска геополитика – Ватикан и међународни односи”¹⁸ и „Историја као инструмент геополитике”¹⁹ са међународне научне конференције одржане у

¹⁵ Говор мржње и култура памћења : тематски зборник / приредили Зоран Милошевић, Милош Кнежевић. – Београд : Институт за политичке студије, 2020.

¹⁶ Видети: Репозиторијум ИПС: <http://repozitorijumips.rs/view/subjects/C6.html> (20.08.2023.)

¹⁷ Geopolitika / Zoran Milošević. – Brčko : Evropski univerzitet Brčko distrikta, 2013.

¹⁸ Небеска геополитика : Ватикан и међународни односи. – Шабац : Центар академске речи ; Москва : Међународна словенска академија наука, образовања, уметности и културе, 2016.

¹⁹ Историја као инструмент геополитике : зборник радова са међународне научне конференције одржане у Београду 14–15. марта 2022. године / приредио Зоран Милошевић. – Београд : Институт за политичке студије, 2022.

Београду 14–15. марта 2022. године, коју је организовао приређивач.

Ту си и „Геополитика 1” (Москва 2023) и „Геополитика 2” (Минск 2023), коју смо раније помињали. Узимајући у обзир све наведене библиографске чињенице, није чудно што је посебан део ове књиге одвојен за геополитичка питања и уједно њен својеврсни закључак.

Милошевић је у својој геополитичкој мисли врло прорачунат и промишљен, а терминологија коју употребљава уопште није случајна. Дозволићете да укратко сагледамо неколико важних појмова за разумевање његове геополитичке мисли:

- Небеска геополитика – логично надовезивање на Царство Небеско и Царство Земаљско; однос добра и зла у свету; однос вера и народа;
- Нова Хазарија – у промишљању руско-украјинских односа.²⁰ Хазари као моћници из сенке којима одговара распарчавање Украјине и којима не смета да Русија узме Доњецк и Луганск, све док њима престаје југ Украјине и контрола над Црним морем. О томе сведоче и јавни наступи њихових представника;
- Путинизам – као посебан, унапређени правац руског конзервативизма-натурализма. Идеја реорганизације и стварања мултиполарног света, али и константна борба Истока и Запада и њихових савезника;
- Агенда 2030 или „велики ресет” – тежња УН да у потпуности покори становништво целог света увођењем ГМО семена и хране, изменом људског ДНК

²⁰ Русија, Украјина и Нова Хазарија – геополитички аспект / Зоран Милошевић // Политичка ревија, вол. 59, бр. 1 (2019). – Београд : Институт за политичке студије.

и потпуним потчињавањем. План треба да буде изведен до 2030. године.²¹

- Вештачка интелигенција – у целом свету растућа врста технологије. Машине које правимо са претпоставком да слободно размишљају, а да ипак руководимо њима. Парадокс је очигледан.
- Специјална војна операција Руске Федерације у Украјини, а не Руско-украјински рат, како поједини научни радници у Србији покушавају да је „прекрсте”. Специјална војна операција је посебно координисана, што се види у Путиновим јавно декларисаним ставовима. Циљеви су денацификација и демилитаризација Украјине; помоћ нападеном народу Донбаса и њихово враћање у састав Русије; анулирање „совјетског поклона” територија Украјини, без икаквог разлога и промишљања; чишћење потомака украјинских и немачких нациста који су спас нашли у Западној Украјини, а данас чине покољ над руским становништвом Украјине. Такође, руски језик мора да се врати у украјинске школе и да се заустави насилна украјинизација руског народа.

Спасење

Коначно, дошли смо до питања Спасења. Православна вера нас учи да је Спасење највише духовно исцељење, које нас мири са Богом и враћа у Његову наклоност. На мисао Зорана Милошевића свакако утиче ово православно тумачење, али он, као човек од науке, Спасењу уз помоћ Вере додаје и Спасење уз помоћ Знања.

Није у питању измишљање новог точка или паљења ватре, већ просто – инсистирање на просвећености и свесности човека о томе шта је добро, а шта – зло; шта су истине, а шта заблуде; којим

²¹ Више о томе на: <https://helmcast.rs/politikon-danilo-tvrdisic/jeziva-un-agenda-monopol-nad-semenomhranom-i-vodom-do-2030prof-dr-zoran-milosevic/> (20.08.2023.)

путем треба да идемо и како да заштитимо себе од оних који желе да нас искористе, уназаде или униште на разне начине.

Једно од његових поглавља у овој књиги садржи „упозорења” и то није случајно написано. Аутор упозорава на опасности које прете човечанству, али, за разлику од других – даје и могућа решења, предлаже начине заштите, преиспитује добре и лоше стране свих варијаната развоја ситуације.

Како Зоран Милошевић види будућност? Из његових радова се виде два пута. Један који негује Веру и Знање, пут просвећености, који обезбеђује достојан живот човека и његово „место под сунцем”, а тај живот испуњен чистотом на свим нивоима – води Спасењу.

Постоји и други пут. То је пут у којем ћемо се служити краткорочним сећањима, уместо да негујемо културу памћења; слушаћемо наше непријатеље, а заборавити ко су наша браћа; бићемо необразовани, индоктринисани свакаким прљавштинама, духом и ментално слаби и болесни. И као такви – брзо ћемо нестати и пропасти, на радост оних којима то иде у корист.

Награде

Година 2023. је, очигледно, била година за награде професору Милошевићу. У фебруару је добио Медаљу Максима Богдановича (Минск, Белорусија), као и Повељу Пројекта Растко за залагање за културу (Београд). У августу му је додељена Златна значка Европске академије наука и уметности у Љубљани, под руководством Удружења српских стваралаца Словеније, за укупан допринос науци. Добитник је и Награде (Повеље) за животно дело у области науке издавачке куће АСоглас (Зворник, Република Српска), која се потписује и као издавач ове књиге. Крај године професору Милошевићу је донео Медаљу Игора Григорјева, песника и ратника, додељену у Санкт Петербургу (новембар 2023), за достигнућа у култури и науци, као и развијању српско-руских веза, као и Захвалницу часописа „Суштина поезике”, за несебичан допринос истом.

Свакако препоручујем на читање ову и друге књиге др Зорана Милошевића, које су писане приступачним језиком и за стручњаке и за читаоце који желе да се информишу на прави начин. А како време буде текло, не сумњам да ће геополитичка мисао др Милошевића бити још привлачнија и траженија међу читалачком публиком, те да ће издржати немилосрдни „испит времена”, који чека сваког ствараоца.

мр Дајана Лазаревић